

➤ Wolf in Nederland

Hoe gaan paardenhouders om met de wolf?

Voor- en tegenstanders van de wolf liggen mijlenver uit elkaar. Bij paardenhouders zorgt de wolf vooral voor kopzorgen met heftige reacties en emoties als gevolg. Vooralsnog heeft hij een streng beschermde status en is preventie de enige optie. We gingen met meerdere betrokkenen in gesprek om de stemming te peilen. Hoe gaan paardenhouders in praktische zin met de wolf om?

Tekst: BETTINE VAN HARSELAAR & GEMMA JANSEN

Er zijn in Nederland vier plekken waar de wolf zich officieel heeft gevestigd: Friesland, Drenthe, Noord-Brabant en Gelderland. Een oproep naar ervaringen van paardenhouders en hun omgang met de wolf leverde een groot aantal reacties op, waaruit duidelijk werd dat veel fokkers en paardenhouders leven met zorgen. Het merendeel van die reacties komt uit Drenthe, waar de overlast het grootst lijkt vanwege de afwezigheid van herten en zwijnen: zij staan daar dus niet op het menu en dan wijkt de wolf uit naar hoofdzakelijk schapen, maar soms ook andere dieren.

Er mee leren leven

Barbara Brugge uit het Drentse Ruinen schreef: “Onze boerderij grenst direct aan het Nationaal Park Dwingelderveld, waar de wolf gevestigd is. Ik hield mijn vier paarden altijd in een aan mijn weiland grenzende paddock met een open inloopstal, maar dat voelde niet meer veilig. Ik heb mijn inloopstallen dichtgemaakt, dat betekende wel meer werk en kostte meer geld. Sinds vorig jaar zet ik mijn paarden na zonsondergang op stal. Zeker toen er veulens en jaarlingen bij liepen, voelde ik de urgentie om voor de schemering en het donker thuis te zijn. Er is komend voorjaar weer een veulen op komst en ik vraag me af of de wolf, al dan niet in een roedel, zo brutaal zal zijn om over de stalwand heen te springen/klimmen. Ik ben overigens niet bang voor de wolf, loop gerust ’s avonds in het donker met mijn teckeltjes door het bos hiernaast. Ik rijd mijn paarden ook gewoon ’s avonds, maar ik steek mijn hoofd nou ook weer niet in het zand. De wolven zijn er tenslotte wel. Er zijn zoveel stemmen die alleen maar brullen dat de wolf afgeschoten moet worden, dat vind ik zo’n onrealistisch beeld. We moeten ermee leren leven en als daar later afschot bij gaat horen, omdat het er teveel worden, dan is dat zo.”

Danig veranderd

Annet Muller-ter Veen woont midden in het Drents-Friese Wold en zij kijkt er anders tegenaan. “Mensen beseffen vaak niet dat wolven ook van buiten de omheining schade kunnen toebrengen aan onze dieren en dat wolfwerende rasters funest zijn voor paardenbenen. In februari 2022 waren er twee wolven aan de buitenzijde van mijn afrastering. Ik was in de stallen aan het werk en werd gealarmeerd doordat mijn paarden paniekerig heen en weer galoppeerden. Toen ik ging kijken wat er aan de hand was, zag ik de twee wolven. Mijn ene paard heeft zich toen dermate geblesseerd dat ik haar enige tijd later heb moeten laten inslapen. Mijn paardenhobby is daardoor danig veranderd. Ik rijd nooit meer alleen in het bos. Ik zet mijn paarden meer op stal dan ik eigenlijk zou

willen, ik heb overal camera’s hangen en ik durf geen veulens te fokken, omdat ik ze te kwetsbaar vind en mij teveel zorgen over ze zou maken.”

Natuurlijk en veilig opgroeien

Irma Sieling runt met haar man Kees Kloet in het Drentse Grolloo een groot opfokbedrijf en trainingsstal voor paarden. Onlangs werden op dit bedrijf alle afrasteringen wolfwerend gemaakt. “Er was bekend dat er een wolvin met drie welpen in het omringende bos verbleef. We waren al een tijd bezig met het wolfwerend maken van de afrastering. We hebben het perceel met merries met veulens van extra stroomdraden voorzien. De dag nadat we dat gedaan hadden werd in de buurt een jonge koe gepakt door de wolf. Ik maakte me overigens niet zozeer zorgen om de groepen met jonge paarden, want daar zitten altijd wel een paar brutale tussen en die meppen echt wel naar zo’n wolf. Maar er lopen ook altijd merries met veulens in de wei en die zijn natuurlijk veel kwetsbaarder. We hebben 36 hectare, de twee draden van de al deugdelijke omheining hebben we uitgebreid naar vijf draden. We hebben ook geïnvesteerd in het zwaarste stroomapparaat van Gallagher, immers de onderste draad komt erg dicht bij de bodem en door de grasgroei tegen die onderste draad aan, neemt de kracht van de stroom navenant af. Om ons land op de goede manier te kunnen afrasteren, hadden we maar liefst vijftien kilometer extra permanentkabel nodig. De kosten voor het wolfwerend maken van deze omheining bedroegen 23.000 euro. Daar kwam nog 1.000 euro bij voor het nieuwe stroomapparaat en daarnaast hebben we op onze bedrijfs-shovel nog een palenmaaier laten monteren om zo de ongewenste grasgroei tussen de palen te kunnen verwijderen. Dit kostte 4.500 euro. Al met al een pittig kostenplaatje. Van de provincie Drenthe kregen we 12.000 euro subsidie om onze dieren te beschermen tegen de wolf, maar een snel rekensommetje leert dat we zelf nog zo’n 16.000 euro moesten ophoesten. De subsidie is gebaseerd op schapenrasters en die zijn nu eenmaal een stuk goedkoper dan die robuustere paardenomheiningen. Maar we hebben hier naast onze eigen paarden heel veel kwaliteitsvolle jonge paarden in de opfok staan en we willen graag dat zij zo natuurlijk en zo veilig mogelijk kunnen opgroeien.”

Belangrijk dossier

Voor de Sectorraad Paarden is de wolf een belangrijk dossier. SRP-secretaris Mieke Theunissen is tevens werkzaam als sectorspecialist bij LTO Nederland en ondersteunt daar onder andere de vakgroep paardenhouderij. Vanuit de Sectorraad

Neem bij het vermoeden van een wolvenbeet
onmiddellijk contact op met BIJ12.
DNA-onderzoek is cruciaal voor vervolgstappen.

VERMOEDT U EEN WOLVENBEET?

Heeft u het vermoeden dat uw paard(en) of veulen(s) zijn aangevallen door een wolf? Neem dan onmiddellijk contact op met BIJ12. BIJ12 adviseert de twaalf provincies van Nederland over het wolvenbeleid en het monitoren van de wolf. Er is een duidelijk stappenplan voor dierhouders die vermoeden dat hun dier is aangevallen door een wolf. Om te beginnen moet er binnen 24 uur contact op worden genomen met BIJ12, dat kan telefonisch en digitaal. Op basis van de melding met eventuele ingezonden beelden wordt besloten of nader onderzoek nodig is. Vervolgens wordt bepaald of onderzoek naar een eventuele wolvenbeet nodig is. Bij dat onderzoek ter plaatse wordt altijd DNA afgenomen rondom de verwondingen van het aangevallen dier. Weersomstandigheden en het moment waarop het aangevallen dier gevonden wordt zijn van invloed op een succesvolle DNA-afname. Dit DNA wordt onderzocht bij Wageningen University. Een dierhouder kan de bij een vastgestelde wolvenbeet schadevergoeding aanvragen en dat geldt ook voor hobbymatig gehouden hoefdieren, waaronder paarden. Voor professionele dierhouders gelden andere regels. Raadpleeg daarvoor de BIJ12-website: www.bij12.nl.

Paarden geeft ze een update over wat paardenhouders kunnen doen tegen de wolf en wat de status is betreffende subsidies en vergoedingen. Theunissen wil graag benadrukken dat de SRP geen wetgever is en dat de wet- en regelgeving rond de wolf niet door hen opgesteld is. De Sectorraad Paarden heeft zich al eerder uitgesproken dat de minister met een aanpak moet komen om beheer op de wolf mogelijk te maken. In de tussentijd moet ingezet worden op financiële middelen, voorlichting en nader onderzoek om paardachtigen beter te kunnen beschermen.

“Beheer van de wolf is niet mogelijk, omdat de wolf een beschermde status in Europa heeft”, legt Mieke uit. “Het is verboden om wolven te doden, vangen en opzettelijk te verstoren. Echter, recent heeft het Europees Parlement een resolutie aangenomen over het aanpassen van de beschermingsstatus van de wolf. Als Sectorraad Paarden blijven we benadrukken dat als de maatschappij ervoor kiest om wolven een plek in Nederland te geven, diezelfde maatschappij ook de partijen moet ondersteunen die schade ondervinden van de wolf. Dat betekent dat preventie tegen én schade door wolven, waaronder indirecte schade, volledig en snel moet worden vergoed.”

Extra alert

Bert Roerink woont in het buitengebied in Drenthe, waar hij met zijn gezin een professionele dressuurpaardenfokkerij runt. “We weten dat drie roedels zich in onze directe omgeving hebben gevestigd. Wij horen af en toe wolven huilen en overdag zien we zelfs wolven in onze straat en door onze weides lopen. Dat geeft ons een constant gevoel van bedreiging. De wedstrijdpaarden worden dagelijks getraind en krijgen daarnaast weidegang, zodat ze zich kunnen ontspannen en sociale contacten kunnen hebben. Ook fokken wij ieder jaar een aantal veulens. Voor de drachtige merries en merries met veulens is het essentieel dat zij zoveel mogelijk weidegang krijgen, dat wil zeggen dag en nacht buiten. We hebben ons terrein opgedeeld in meerdere percelen met een voor paarden geschikte buitenomheining en veilige binnenrasters. Door allerlei ‘experts’ en andere zakelijk betrokkenen wordt het belang benadrukt van een ‘wolfwerend’ raster met zes gladde metalen draden onder stroom. Dit is een goede oplossing om schapen in de weide te houden, maar voor paarden is zo’n omheining totaal ongeschikt in verband met de grote kans op ernstige verwondingen aan de benen. Naast ons huiskavel

hebben we nog land op een paar 100 meter van huis. Om dit land met de dreiging van wolvenaanvallen te kunnen blijven gebruiken, hebben we daar twee extra stallen laten zetten om de paarden die daar lopen in de nacht op te kunnen sluiten. De kosten daarvan bedragen 20.000 euro.”

Wolfwerende maatregelen

Mieke Theunissen herkent de twijfels: “Hoewel preventie de voorkeur heeft, twijfelt de SRP sterk of deze maatregelen ook beoordeeld zijn op effectiviteit, onbedoelde bijeffecten en betaalbaarheid. Overal hekken en rasters plaatsen is geen oplossing. Dat heeft niet alleen ingrijpende gevolgen voor het landschap en andere wilde dieren, maar het is ook ontzettend kostbaar. Echter, op dit moment laat het beleid van de overheid geen keuze anders dan het treffen van voorgestelde preventieve maatregelen om het de wolf in ieder geval zo moeilijk mogelijk te maken.”

Wat de wolfwerende maatregelen betreft adviseert de SRP om te beginnen met een inschatting te maken van het risico op een aanval van een wolf. Bekijk of u in een gebied zit waar de wolf actief is. Zit u in een gebied met een actieve wolf? Bekijk dan welke preventieve maatregelen u kunt nemen. Wanneer de wolf aanvalt, gaat het vaak om oudere, zwakkere of kleine dieren, die onvoldoende beschermd zijn. Niet alleen door een wolfwerende afrastering, maar ook door het kuddeverband waarin ze in de wei staan. De wolf is een opportunist: hij kiest kwetsbare dieren, waartegen hij meer kans maakt. Daarom is het aan te raden om dieren, zeker merries met veulens en kleinere pony's in de nacht op stal te zetten. Bent u niet in de gelegenheid om kwetsbare dieren 's nachts op stal te zetten? Zorg voor een goede omheining met een wolfwerende buitenzijde. Het gebruik van adequate afrasteringen met stroom(-draden) wordt zeer aanbevolen. Het basisprincipe aan de wolfwerende (buiten)zijde is een hoogte van 120 centimeter, voorzien van stroomdraden, met hoogstens 20 centimeter tussen de onderste draden en een spanning van minstens 4.500 Volt. Schade door wolven valt niet geheel uit te sluiten, maar de kans op een aanval door de wolf kan wel sterk beperkt worden door de inzet van preventieve maatregelen.

Kosten en schade

Wilt u als paardenhouder advies over het wolfwerend maken van uw huidige afrastering? Wolvenconsulenten in Friesland,

Drenthe en Gelderland adviseren dierhouders kosteloos over wolfwerende maatregelen, zowel op afstand als op locatie. Via de website van de provincies kan een afspraak gemaakt worden. De SRP heeft binnen de gebiedscommissies diverse gesprekken gevoerd die gaan over preventie tegen wolvenschade met de oproep om regelingen voor wolfwerende maatregelen ook open te stellen voor paardenhouders die preventieve maatregelen willen treffen. Er zijn al wel regelingen voor schapen- en geitenhouders. Deze zijn in 2023 ook beschikbaar voor zowel professionele als hobbymatige paardenhouders in de provincies Friesland, Drenthe en Overijssel. Gesprekken met overige provincies lopen nog.

Dag en nacht buiten

Nanette ter Steege woont in Elspeet en heeft vier paarden die (ondanks haar zorgen) 24/7 buiten lopen. “We wonen aan de rand van de heide, een Natura2000-gebied. Een tijdje geleden

genomen en laten onze paarden daarom gewoon buiten. Hopelijk zijn de maatregelen die we hebben genomen afdoende, maar je weet het natuurlijk nooit. Een deel twijfel houd je altijd. Van ons zou de wolf, als roofdier bovenaan de voedselketen en zonder natuurlijke vijanden, wel gereguleerd mogen worden.”

Subsidie

Jan Veenstra uit Wateren is bestuurslid bij het KWPN in Drenthe. Van de provincie kreeg hij subsidie voor het plaatsen van wolfwerende afrastering rondom zeven hectare. “Wij wonen midden in een gebied waar een roedel wolven leeft. Mede door subsidie van de Provincie Drenthe hebben we deze zomer rond onze weides, zeven hectare in totaal, de wolfwerende afrastering kunnen plaatsen. Deze subsidie was grotendeels dekkend, maar niet helemaal afdoende. En daar komen alle arbeidsuren nog bij. De hoeveelheid werk viel

Gea Krist: “Paarden in de nacht op stal zetten vermindert dierwelzijn, is arbeidsintensief en brengt extra kosten met zich mee.”

zijn er in het weiland aangrenzend aan het onze een aantal schapen door de wolf gepakt, dus we weten zeker dat er wolven in de buurt zijn. Dat was voor ons wel het moment om actie te ondernemen. Uiteraard baart dat ons zorgen, maar ik weiger mijn paarden daarom maar in hun stal op te sluiten”, vertelt Nanette die vervolgens wel extra maatregelen heeft genomen. “Ons weiland was al geheel omheind met gaas, waar ik nu zelf nog extra stroomdraad onder- en bovenaan heb gespannen. Dat was een relatief kleine moeite en hopelijk maakt dit het de wolf lastiger. We zijn vooralsnog niet echt bang voor de wolf, maar hebben wel extra maatregelen

tegen. Ik heb een paar weken vakantie genomen voor het plaatsen van de afrastering. Dat kost ook geld, maar daar is overheen te komen. Wanneer je het materiaal niet vergoed zou krijgen, is het plaatsen van zo’n wolfwerende afrastering niet te doen, daar zou een normaal mens een lening voor moeten afsluiten”, licht Veenstra toe.

In praktische zin is het buitenzetten en binnenhalen minder eenvoudig. “Normaal doe je bij de weide één of twee draadjes los om je paard erin te zetten. Nu zijn dat er zeven. Dat is lastig en veel meer werk. Het voordeel van de afrastering is wel dat we rustiger kunnen slapen. De pensionpaarden en onze eigen paarden staan binnen. We kunnen nu in elk geval zeggen dat we er alles aan hebben gedaan. Mocht er iets gebeuren, dan kan er niet met de vinger naar ons gewezen worden dat we te weinig hebben gedaan.”

JURIDISCH KADER

De wolf is al sinds de jaren '70 een strikt beschermde diersoort, met instemming van Nederland. In 1979 werd namelijk de Conventie van Bern ondertekend, een internationaal verdrag dat voorziet in het behoud van soorten dieren en planten. De wolf staat sindsdien op de lijst met bedreigde diersoorten die bescherming nodig hebben. In 1992 is dat via de Habitatrictlijn verankerd in Europese wetgeving. Die geeft aan dat wolven in het wild niet mogen worden gevangen, verstoord of gedood. De Europese Commissie gaat echter kijken of de beschermingsstatus van de wolf in de EU, waar nodig, moet worden aangepast. Bijvoorbeeld door te overwegen om het aantal wolven te beperken om aanvallen op dieren of mensen te voorkomen.

Gestopt met fokken

Jessica Klasens heeft een pensionstal in Drenthe waar zo’n twintig paarden staan. “Wij wonen midden in een wolvengebied. Onze paarden gaan alleen nog maar met toezicht overdag naar buiten en uiterlijk tegen de schemer weer naar binnen. Onze stal zit langs een druk wandelpad en op ons hekwerk heb ik daarom ook overal mijn telefoonnummer gehangen, met de vraag of mensen direct willen bellen wanneer ze iets waarnemen.” Voor haar fokkerij kocht ze de kampioensmerrie van Brabant uit 2022 aan, Norimee (v.Inclusive), maar ze durft nu vanwege de wolf niet meer te fokken. “Nadat mijn vorige merrie overleed, wilde ik weer investeren in echt een goede merrie. Vorig jaar heeft ze een

Irma Sieling: "Ik maak me geen zorgen om groepen jonge paarden, want daar zit altijd wel een brutale tussen. Merries en veulens zijn veel kwetsbaarder."

prachtig veulen gegeven, maar we hebben haar niet weer durven dekken. Een wolfwerend raster langs onze weilanden zie ik om praktische redenen niet zitten. We zitten langs een wandelroute met veel sociale activiteit. Op zo'n hek moet een hoog voltage en ik wil ook niet meemaken dat een kind een klap krijgt door het hek. De hetze rondom wolven wordt wel erg groot, zowel vanuit de wolvenliefhebbers als vanuit de haters, dat maakt het er niet makkelijker op. Ik sta zelf een beetje in het midden. Natuurlijk wil ik de wolf hier weghebben, zodat we onze paarden het beste leven kunnen geven, maar ik ben geen wolvenhater."

Arbeidsintensief

Gea Krist heeft in het Drentse Gieten een kleinschalige pensionstal. Ze fokt zelf drie veulens per jaar en momenteel staan er 24 paarden in opfok. Ze heeft nog geen last gehad van de wolf, maar heeft wel grote zorgen. "Gelukkig is de wolf nog niet héél dichtbij ons gesignaleerd, maar in zuidwest-Drenthe heeft hij al veel schade aangericht, ook aan landbouwhuisdieren. Wij hebben ons bedrijf vier jaar geleden opgestart en toen alles opnieuw afgerasterd. Een behoorlijke investering voor zes hectare met weides, maar de hoogte is lager dan de vereiste wolvenrasters zoals die worden geadviseerd. De wolfwerende afrastering biedt geen garanties, maar vormt wel een enorme kostenpost waar geen subsidie tegenop kan. In het weideseizoen lopen onze opfokpaarden en eigen paarden grotendeels dag en nacht buiten. De zorgen zijn dus groot. Het is zeer arbeidsintensief om alles 's nachts op stal te moeten zetten, het vermindert het paardenwelzijn en brengt

ook nog extra kosten met zich mee qua voer en strooisel. Of het verantwoord is om paarden nog de klok rond buiten te houden in een opfok is een goede vraag. Dit jaar is het goed gegaan. We hebben wel de jaarlingen en twenters door elkaar gezet, zodat er altijd grotere paarden tussen de jaarlingen lopen. De merries met veulens zetten we nu 's nachts binnen."

Reacties

In verband met de beschikbare ruimte konden niet alle reacties worden meegenomen, maar de geïnterviewde betrokkenen geven een impressie van de zorgen die er rondom het wolvendebat ontstaan. Voor veel paardenhouders in gebieden waarin de wolf is gevestigd is hun hobby of werk behoorlijk veranderd. Er zijn meerdere verhalen binnengekomen van fokkers die gestopt zijn met fokken of hun jonge paarden in een andere provincie hebben gestald. Paarden blijven meer op stal, dat is niet alleen in het kader van welzijn geen wenselijke situatie, het brengt ook meer kosten met zich mee. Veel reacties gingen over het nut van wolfwerende afrasteringen. Naast de kostenpost twijfelt men over de werking en er zijn zorgen over mogelijke schade door een dergelijke afrastering. Daarbij komt dat het veel werk is om een wolfwerende afrastering te onderhouden. Zeker is dat de wolf voor veel overlast zorgt. Het KWPN neemt de zorgen van haar fokkers en paardenhouders serieus en neemt deel in het debat rondom de wolf (zie kader). Tot slot: heeft u het vermoeden dat uw paarden door een wolf zijn gebeten? Neem dan onmiddellijk contact op met BIJ12, want DNA-onderzoek is cruciaal om te bepalen of het een wolf is geweest. •

ADVIES AAN DE MINISTER EN DE ROL VAN HET KWPN

Vanuit de provincies wordt – in samenspraak met het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) – gewerkt aan het nieuwe Interprovinciaal Wolvenplan dat het huidige plan uit 2019 zal vervangen. De verwachting is dat de definitieve geactualiseerde versie volgend jaar wordt gepubliceerd. In december vorig jaar vroeg minister Christianne van der Wal aan de Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) om advies, en om daarvoor een maatschappelijke dialoog over de wolf te organiseren, met als thema '(Hoe) kunnen we samenleven met wolven in Nederland?'. Het KWPN heeft actief deelgenomen aan deze dialoog, en vindt dat de minister met een aanpak moet komen om beheer op de wolf mogelijk te maken. Geen van de andere deelnemers aan de dialoog sloten ingrijpen uit, maar men verschilt van mening over de manier waarop ingrijpen gerechtvaardigd is. Momenteel worden er drie lokale dialogen georganiseerd. Begin volgend jaar volgt de tweede landelijke dialoog, waarin het KWPN wederom is vertegenwoordigd. Ook verzamelt de RDA informatie uit binnen- en buitenland van eerdere ervaringen en experts. De uitkomsten van zowel het dialoogtraject als het bredere onderzoek gebruikt de RDA voor het advies over wolven in Nederland aan de demissionaire minister van Natuur en Stikstof.